

Försvarsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och bygglagen

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och bygglagen (RP 3/2026 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Tommi Nordberg, försvarsministeriet
- regeringsråd Pauliina Kanerva, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Mikko Koskela, miljöministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Försörjningsberedskapscentralen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens syften

(1) Propositionen (RP 3/2026 rd) innehåller ändringar i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och i bygglagen. Syftet är att underlätta och snabba upp tillståndsprocessen för och placeringen av produktionsanläggningar som är av väsentlig betydelse för försvaret vid tillverkning av produkter som är viktiga för försvarsindustrin eller försörjningsberedskapen. Den gällande lagstiftningen identifierar uttryckligen behoven inom försvarsförvaltningen och dess egen verksamhet, men beaktar inte till alla delar de särskilda situationer som gäller behandlingen av tillståndsansökningar, kraven på delgivning och behandlingen av uppgifter i fråga om sådana objekt i privat besittning där farliga kemikalier och explosiva varor hanteras och lagras och som är viktiga med tanke på försvaret.

Utlåtande FsUU 2/2026 rd

(2) Enligt utredning är den gällande regleringen i huvudsak uppbyggd enligt principerna för civil verksamhet och öppenhet. Detta innebär att projekten för anläggningar som hanterar farliga kemikalier och explosiva varor bygger på omfattande samråd och tillgång till information. Det här är viktigt för miljön och säkerheten, men vissa försvarsrelaterade projekt kan vara problematiska med avseende på den nationella säkerheten. Syftet med propositionen är att uppnå en jämvikt så att rätten att delta och söka ändring bibehålls, men spridningen av de mest känsliga uppgifterna kan begränsas om det är nödvändigt med tanke på försvaret.

(3) Propositionen ger möjlighet till snabbare behandling av tillstånd för projekt samtidigt som ett nytt särskilt placeringstillstånd införs för att anläggningar under vissa förutsättningar ska kunna placeras också utan detaljplan. Vidare blir det möjligt att i offentligheten begränsa information som är känslig med tanke på den nationella säkerheten. Det föreslås att bygglagen kompletteras med en möjlighet för kommunens byggnadstillsynsmyndighet att under vissa förutsättningar bevilja den som ansöker om tillstånd rätt att inleda byggandet innan det undantagstillstånd som beviljandet av bygglov grundar sig på har vunnit laga kraft. En förutsättning för att undantaget ska kunna tillämpas är enligt försvarsministeriets yttrande att anläggningen anses vara av väsentlig betydelse för försvaret och att tillståndssökanden har ställt godtagbar säkerhet. Utskottet understryker att man inte prutar på själva säkerhetskraven: anläggningarna måste fortfarande uppfylla de krav som gäller för kemikaliesäkerhet och byggande.

(4) Utskottet instämmer i de sakkunnigas bedömning att det nuvarande tillståndssystemet är komplicerat och att besvärprocesserna kan fördröja genomförandet av projekten i årtal. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till det pågående projektet på 200 miljoner euro, där Forcit bygger en omfattande TNT-produktionsanläggning i Björneborg. TNT är ett sprängämne som används i ammunition eller granater och som är av avgörande betydelse för ammunitionsproduktionen. För närvarande finns det bara en produktionsanläggning i Europa (i Polen) där ämnet produceras. Besluten om tillstånd för anläggningen i Björneborg har överklagats hos Åbo förvaltningsdomstol, och rättsprocessen kommer att avsevärt fördröja färdigställandet av fabriken.

(5) Enligt utredning till utskottet är det inte uteslutet att den nuvarande omfattande besvärsrätten medvetet kan utnyttjas av aktörer med fientlig inställning till Finland för att fördröja byggprocesserna för anläggningar som är viktiga för landets försvar. Då är det klart fråga om hybridpåverkan. Syftet med den föreslagna regleringen är att säkerställa att produktionsanläggningar som är viktiga för landets försvar härfter kan byggas utan fördröjningar.

(6) Utskottet anser att propositionen är ytterst behövlig i det nuvarande säkerhetsläget. Utskottet påskyndar genomförandet av den. I utlåtandet behandlar utskottet propositionen utifrån sitt eget ansvarsområde.

Den militära försörjningsberedskapens betydelse för Finlands försvar

(7) Utskottet konstaterar att propositionen måste granskas i ett bredare sammanhang där man bedömer de faktorer som ligger till grund för ett trovärdigt försvar av landet. De främsta pelarna i Finlands försvar är utöver Natomedlemskapet den allmänna värnplikten och den omfattande och

Utlåtande FsUU 2/2026 rd

kunniga reserv som den medför, tillräcklig materiell beredskap och militär försörjningsberedskap.

(8) Den militära försörjningsberedskapen är ett viktigt element i den nationella försvarsförmågan. Det innebär kapacitet att trygga Försvarmaktens och andra säkerhetsaktörers materiella, logistiska och infrastruktureller funktionsförmåga i alla säkerhetslägen, inklusive långvariga kriser och väpnade konflikter. Försörjningsberedskapen stöder sig för sin del på hela samhällets infrastruktur, trafiknät, industriell beredskap och internationella förbindelser.

(9) Finlands försörjningsberedskapssystem baserar sig på principen om totalförsvar, där olika förvaltningsområden, näringsliv och myndigheter har ett intensivt samarbete. Utskottet påpekar att denna omfattande verksamhetsmodell internationellt sett är exceptionellt välorganiserad. Finland har kompetens, strategisk beredskapslagring och fungerande försörjningsberedskapscentraler.

(10) Finland är beroende av utländska råvaror, försvarsmateriel och system vars tillgänglighet kan försämrats i en krissituation. Därför är en så omfattande inhemsk försvarsmaterielproduktion som möjligt en kritiskt viktig faktor för att säkerställa Finlands totala försvarsförmåga. Den finländska försvarsindustrin har efter krigsutbrottet i Ukraina börjat utvecklas kraftigt och har också en allt större sysselsättande effekt i Finland.

(11) Till Försvarmaktens lagstadgade uppgifter hör inte industriell verksamhet och försvarsförvaltningen har inte själv förutsättningar att vara en storskalig industriell aktör, står det i propositionen (s. 8). Utskottet noterar att ett viktigt undantag från detta är Försvarmaktens sprängämnescenters egen produktion av explosiva varor, forskning och hantering av explosiva varors livscykel, vilket stärker den militära försörjningsberedskapen. Huvudregeln är dock att försvarsmateriel i Finland produceras av företag med vilka Försvarmakten har ingått olika upphandlings- och beredskapsavtal.

Försvarsministeriets roll i den nya regleringen

(12) Enligt propositionen får försvarsministeriet en viktig roll i tillståndprocesserna för produktionsanläggningar som är viktiga för försvaret. Ministeriet ska bedöma och yttra sig om huruvida produktionsanläggningar för civilt bruk är väsentliga för landets försvar. Om ministeriet lämnar positivt utlåtande kan myndigheterna tillämpa de specialbestämmelser som ingår i propositionen, såsom företräde vid behandlingen av tillstånd och anmälningar samt begränsningar i utlämnandet av information i syfte att skydda den nationella säkerheten. Utlåtandet fogas till tillståndsansökan och ministeriet tar också ställning till i vilken utsträckning informationen om projektet får begränsas i offentligheten.

(13) När det gäller bygglagen förpliktar propositionen kommunen att begära utlåtande av försvarsministeriet om ansökningar om placering av produktionsanläggningar som är viktiga för landets försvar. I detta sammanhang har ministeriet till uppgift att särskilt bedöma försvarsaspekterna i anslutning till placeringen av projektet, såsom riskerna i anslutning till placeringen och huruvida kontinuiteten i produktionen kan tryggas också under kris- och krigstid. Ministeriets synpunkter utgör alltså ett väsentligt element i tillståndsprövningen, även om det

Utlåtande FsUU 2/2026 rd

egentliga tillståndsbeslutet fattas av andra myndigheter. En förutsättning för att tillämpa undantaget är att produktionsanläggningen enligt ministeriets utlåtande har väsentlig betydelse för försvaret samt att den som ansöker om tillstånd har ställt godtagbar säkerhet för att säkerställa att verkställigheten av beslutet inte gör ändringssökandet onödigt.

(14) Med hänvisning till det som sägs ovan konstaterar utskottet att försvarsministeriet har ett särskilt ansvar att se till att sållningen av objekt som kräver särskilt tillstånd på grund av den nationella säkerheten är så strikt som möjligt och dessutom heltäckande motiverad för alla parter och i synnerhet för kommunerna, som ensamma har rätt att genom planläggning besluta om markanvändningen på sitt område. Enligt utredning till utskottet gäller den nya regleringen ett fåtal produktionsanläggningar, vilket innebär att lagändringarna i praktiken inte har någon stor inverkan på kommunernas planläggningsmonopol.

Sammanfattning

(15) Utskottet noterar att propositionen framför allt bottnar i det försämrade och mer ovissa säkerhetsläget i Europa. Rysslands invasion av Ukraina och de geopolitiska spänningarna över lag har visat hur viktigt det är att staterna har sin egen försvarsindustriella produktionskapacitet och fungerande, resilienta leveranskedjor. I Finland framhävs detta särskilt i fråga om försörjningsberedskapen. Kritiskt viktiga produkter och material finns inte nödvändigtvis att få snabbt från utlandet i en krissituation, så den inhemska produktionen måste byggas och utvidgas under normala förhållanden. Utskottet påpekar att försvaret behöver pålitliga industriella partner som har till uppgift att ansvara för byggandet och driften av produktionsanläggningar som är viktiga för försvaret både under normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Produktionen av explosiva varor och ammunition är i stor utsträckning bolagiserad och handhas av kommersiella men strategiska företag (t.ex. Nammo och Forcit).

(16) Propositionens syften är klara och nödvändiga med tanke på förbättringen av den nationella säkerheten. En central aspekt vid bedömningen av propositionens allmänna samhällliga acceptans är att besvärsrätten inte ändras, utan att den förblir omfattande, även om förfarandena snabbas upp och viss information av säkerhetsskäl kan begränsas. Det är också viktigt att ändringssökandet inte förlorar sin betydelse, utan att tillståndssökanden ställer godtagbar säkerhet. Säkerheten är avsedd att täcka återställandet av byggplatsen och andra kostnader som kan uppstå om tillståndet senare återkallas eller ändras.

(17) Utskottet betonar dessutom att avsikten inte är att ge byggprojekt en genväg. I stället ska det aktuella förfarandet avgränsas till ett fåtal projekt som enligt utlåtande av försvarsministeriet är väsentliga för försvaret. På så sätt strävar man efter att säkerställa att Finland vid behov snabbt kan inleda och genomföra kritiska industriella investeringar som är viktiga för försvaret och försörjningsberedskapen. Enligt utskottet är det en ytterst angelägen riktlinje i regeringsprogrammet att regeringen ska stärka verksamhetsförutsättningarna för den inhemska försvarsindustrin med målet att öka i synnerhet den inhemska ammunitionsproduktionen.

(18) Utskottet betonar att det finns många liknande lagstiftningsreformer där målet är att trygga försvarsintressena i det förändrade säkerhetsläget. Myndighetssamarbetet måste intensifieras i olika projekt som direkt eller indirekt berör den nationella säkerheten. Det centrala

Utlåtande FsUU 2/2026 rd

utvecklingsbehovet i olika lagstiftningsprojekt gäller utredning och bedömning av konsekvenserna för den nationella säkerheten.

(19) Vid beredningen av den lagstiftning som hör till försvarsministeriets eller inrikesministeriets föredragningsansvar beaktas den nationella säkerhetsaspekten naturligtvis på behörigt sätt. Propositionerna utgår också ofta från nationella säkerhetsbehov eller syftar till att förbättra den nationella säkerheten. Exempelvis har geografisk information en betydande dimension när det gäller den nationella säkerheten (FsUU 12/2018 rd). Utskottet hänvisar i detta sammanhang också till sitt utlåtande om EU:s energieffektivitetsdirektiv (FsUU 9/2021 rd), där utskottet bland annat påpekade att de objektspecifika uppgifterna om byggnader som används av försvarsmakten är sekretessbelagda. Överlag har regleringen på EU-nivå betydande direkta och indirekta återverkningar på den nationella säkerheten och organiseringen av försvaret.

(20) Vid andra ministerier än de som ansvarar för den yttre och inre säkerheten kan det vara svårt att identifiera faktorer som påverkar den nationella säkerheten. Utskottet anser att det är nödvändigt att lagprojekt som kan bedömas ha konsekvenser för den nationella säkerheten regelbundet granskas också i Säkerhetskommittén eller i någon annan förvaltningsövergripande styr- eller samordningsgrupp som lämpar sig för ändamålet. Säkerhetskommittén är ett permanent och brett förankrat samarbetsorgan för föregripande beredskap i anslutning till den övergripande säkerheten. Det är därför på många sätt naturligt att den används för en sådan bedömning.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 24.2.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Autto saml
vice ordförande Mikko Savola cent
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Tomi Immonen saf
medlem Riitta Kaarisalo sd
medlem Mika Kari sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Jarno Linnell saml
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Jari Ronkainen saf
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Paula Werning sd.

Utlåtande FsUU 2/2026 rd

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.